

DAN SNOW

ŠI

Svarbiausi 3000 metų

DIENA

istorijos įvykiai

ISTORI-

per 365 dienas

JOJE

Nėra dienos,
kad nieko nebūtų nutikę

TYTO ALBA

DAN SNOW

ŠI

Svarbiausi 3000 metų

DIENA

istorijos įvykiai

ISTORI-

per 365 dienas

JOJE

Iš anglų kalbos vertė

Aurelijus Katkevičius

VILNIUS 2019

Dan SNOW
ON THIS DAY IN HISTORY
An Hachette UK company,
London, 2018

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Dan Snow 2018

The right of Dan Snow to be identified as the Author of the Work has been asserted by him in accordance with the Copyright, Design and Patents Act 1988.

© Aurelijus Katkevičius, vertimas į lietuvių kalbą, 2019

© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-424-3

Mano mažajam Wolfe'ui.
Tyrinėk praeitį, sukurk ateitį.

TURINYS

Įžanga | 7

Historyhit.tv | 13

Sausis | 15

Vasaris | 49

Kovas | 81

Balandis | 115

Gegužė | 147

Birželis | 181

Liepa | 213

Rugpjūtis | 247

Rugsėjis | 281

Spalis | 313

Lapkritis | 347

Gruodis | 379

Bibliografija | 413

Padėkos | 414

IŽANGA

Metinės yra svarbios. Vaiko (ir tų keistų kelių suaugusiųjų) metai sukasi apie dieną, kai jis gimė. Kanados diena Otavoje panardina jus į kanadietišką alų geriančių patriotiškų puotautojų raudonais ir baltais drabužiais minią, o šie nuoširdžiai stengiasi išlikti mandagūs karštoje liepos saulėje. Šventojo Patriko diena yra gerokai triukšmingesnis airiškumo šventimas, kuris iš tikrųjų visą pasaulį nudažo žalia „Guinness“ spalva. Sausio 26-oji yra ypatinga ir Australijoje, ir Indijoje – atitinkamai tai yra Australijos diena ir Respublikos diena. Pirmoji švenčia britų atvykimą, antroji – jų išvykimą.

Mūsiškių minios Jungtinėje Karalystėje džiūgauja kiekvieną Laužų naktį, kai dusliais parako sprogimais ataidi rudens tamsa, o dangų užkloja fejerverkų skėtis. Labai nedaug kas stabteli pagalvoti, kodėl mums sakoma: „Prisiminti tau lemta lapkričio penktąją.“ Kodėl mes visoje Britanijoje vis dar deginam nevykusio teroristo Guy Fawkes'o pamėkles laužuose, prabėgus keturiems šimtmečiams po nepavykusio masinių žudynių bandymo ir siaubingos jo paties mirties?

„Ši diena istorijoje“ yra pastanga ištirti mūsų praeitį per šias metines ir pateikti šiek tiek daugiau konteksto apie įvykius, kuriuos pasirenkame prisiminti, ir kitus, kuriuos pamirštame.

Mano šeima gyvena ir kvėpuoja istorija. Ji srūva mumis it genetinis žymeklis. Mano teta yra istorijos profesorė, o valė senelė Nain, kaip mes ją vadinome, buvo istorijos pasakotoja; mano mama, tėtis, broliai ir seserys – mes visi buvome užauginti viena akimi žvelgiantys į praeitį. Mano tėvai buvo žurnalistai, jie aiškino dabartinius įvykius suprasdami, kaip pasaulis atsidūrė tokioje padėtyje. Be to, jie praleisdavo savo savaitgalius ir šventes veždamiesi mus, vaikus, į mūsų laukus ir pilis. Tai buvo įprotis, kuris mums, jų vaikams, atrodė itin erzinantis, bet vis dėlto mes savo ruožtu tą patį darome su savo vaikais. Augdamas aš žinojau, kad man nepaprastai pasisekė: gimiau finansiškai ir emociškai saugioje šeimoje, esu pusiau kanadietis, turintis visą gentį nuostabių pusbrolių anapus Atlanto, šnekančių kietu

akcentu ir dėvinčių madingus drabužius, anglų kalba, kuria – kaip patogu – kalbama visame pasaulyje, man yra gimtoji. Trumpiau tariant, esu praeities produktas. Jeigu Otavoje vieną 1973 m. dieną spaudos konferencijoje nebūtų susitikę britų ir kanadiečių žurnalistai, manęs nebūtų buvę.

Niekada neabejojau, kad istorija yra svarbi. Kaip galėtų nebūti? Istorija yra viskas, kas nutiko anksčiau. Mūsų gyvenimus apibrėžia ankstyvųjų metų aplinkybės, o visuomenių, kuriose gyvename, esmė yra suformuota to, kas buvo praeityje. Ir mano tėvai visada vykdavo aprašyti šių metinių – jie keliavo į Kadišą per 500-ąsias Kolumbo išvykimo metines, o į Normandijos pakrantes – prisiminti D dienos. Tą vieną dieną šie tolimos praeities įvykiai vėl įsitvirtindavo, alkūnėmis prasiskindavo kelią į laikraščius ir vakaro žinias, kad ir vėl prapultų iki kitų metinių.

Peržvelgti kalendorių kiekvienų metų pradžioje tapo Snow šeimos tradicija. Kai man buvo aštuoneri, atkreipiau dėmesį, kad atėja Vaterlo mūsų 200-osios metinės. Tėtis pažadėjo pasiimti į 200-osioms metinėms skirtą įvykių atkūrimą. Aš kvatojau dėl šios minties, nes tądien man bus trisdešimt šešeri. Buvo ne taip juokinga, kai po dvidešimt aštuonerių metų tas gimtadienis atėjo, ir tėtis tikrai mane nusivežė į Belgiją, kur mes nustebę stebėjome, kaip tūkstančiai rekonstruotojų pasileidžia mūsų lauku.

Šeimos ne visuomet kalba apie istorinių įvykių padarinius. Esu labai patenkintas, kad manoji kalbėjo. Mano Nain pasakojo, kaip jos vyras, mano senelis, beveik tapo Hitlerio vilkų gaujų Šiaurės Atlante auka, kai lydėjo pirmyn ir atgal laivų vilkstines, tiekiančias Britanijai maisto ir karinių išteklių. Jos tėvas vos išvengė sviedinio sprogimo Galipolyje 1915 m. Jos senelis Davidas Lloydas George'as karo metais buvo Britanijos ministras pirmininkas. Jis dalyvavo priimant sprendimus, kurie pakeitė pasaulį. Jis paklojo gerovės valstybės pamatus Jungtinėje Karalystėje, savo autoritetu prisidėjo prie stojimo į karą su Vokietija 1914 m., pritarė žydų valstybės įkūrimui Palestinoje, formavo Versalio sutartį ir paskatino katastrofišką graikų puolimą prieš Turkiją po Pirmojo pasaulinio karo. Kiekvienas sprendimas turėjo

milžiniškų, dažnai neįsivaizduojamų padarinių, su kai kuriais iš jų mes vis dar gyvename, bet kiekvienas prasidėjo kaip pašnekesys, parašas ant popieriaus skiautės ar konkreti akimirka kurią vieną dieną.

Metinės pasiūlo progą suvesti balansą ir priminti sau, kad tai, ką matome dabartyje, turi savo pradžią praeityje. Įvykiai neiššoka iš vakuumo. Jie susiformuoja ir laikui bėgant plėtojasi, o dabartinis pavidalas yra jų istorijos atspindys. Labai paveikia pirmosios Somos žudynių dienos, „Titanic“ skendimo ar siaubingo didžiojo Lisabonos žemės drebėjimo tyrinėjimai, bet visuomet jautiesi kiek kitaip, artimiau prisiliečiąs prie to, kas tą metų dieną įvyko.

Per visą savo karjerą – televizijoje, radijuje, tinklalaidėse, tinklo vaizdo transliacijose, socialinių medijų įrašuose, straipsniuose ir knygose – vis matydavau, kaip metinių istorijos tampa virusinės, internete jomis dalijasi dešimtys tūkstančių, jas žiūri milijonai. Pirmoji mano sukurta programa buvo apie 60-ąsias al Alameino mūšio pradžios metines, ji buvo parodyta tą pačią spalio naktį, kai Vakarų dykumoje pradėjo šaudyti Montgomery sunkieji ginklai, ji tikrai užgavo auditorijos stygą.

Nuo to laiko man pavyko pabuvoti daugybėje metinių. Padėjau nuleisti vainiką nuo britų fregatos denio į banguotą jūrą prie Trafalgaro kyšulio tikslią valandą, prabėgus 200 metų po to, kai britų, prancūzų ir ispanų laivai ėmė šaudyti svarbiausiame jūrų mūšyje. Stovėjau Somos mūšio lauke priešaušry žvelgdamas į tolin besidriekiančius laukus, pražydusius laukinėmis gėlėmis, lygiai tą minutę, kai prieš 100 metų tūkstančiai švilpukų pakėlė jaunų vyrų kariuomenę iš apkasų. 2006 m. stebėjau šarvuotus raitelius, šuoliuojančius į kalvas Sasekse – per didžiulę įvykių rekonstrukciją tame lauke buvo daugiausia žmonių nuo pirmojo Hastingso mūšio lygiai prieš 940 metus.

Stebėdamas šiuos renginius, dažnai klausiau savęs, kodėl būtent ši data turėtų mus versti domėtis šiomis praeities akimirkomis. Kiekvieną metų dieną jos lieka tokios pat svarbios, relevantiškos, žavingos ar tragiškos. Bet metinės yra tiesioginė sąsaja, spirianti stabtelėti ir pažinti praeitį. 1918 m. vienuolikto mėnesio vienuoliktos dienos vienuoliką valandą Europoje nutilo visi ginklai. Po ketverių metų žiauriausių

ir labiausiai naikinančių kovų karas, turėsiantis užbaigti visus karus, buvo pagaliau baigtas. 1918 m. lapkričio 11 dieną penktą valandą ryto Prancūzijoje, Kompjeno miške, geležinkelio vagonė buvo pasirašytos paliaubos. 1919 m. lapkričio 7 dieną Jurgis V pakvietė dviem minutėms tylos, „visas judėjimas turi sustoti, kad visiškoje tyloje kiekvienas mintyse galėtų susitelkti į pagarbų šlovingų žygių prisiminimą“. Dabar, praėjus daugiau kaip aštuoniasdešimčiai metų, visoje šalyje vis dar laikomasi dviejų minučių tylos pertraukos tradicijos. Formali Pirmojo pasaulinio karo pabaiga vis dar pažymėta „kad nepamirštume“ ženklų, kad ne tik prisimintume baisias to konflikto netektis, bet ir tuos, kurie nuo tų laikų buvo nužudyti ar sužeisti atlikdami savo pareigą. Prisiminimas yra tai, apie ką turėtume visada mąstyti, bet juk negalime visą laiką galvoti apie viską, atmintina diena laiduoja, kad kasmet bus primenama apie mūsų skolą kovojusiems už mus ir mūsų įsipareigojimus tiems, kurie ir toliau kaunasi su karo padariniais.

Ši knyga yra mano pastanga suvokiant šį ryšį ištirti kai kurias svarbiausias ir įdomiausias mūsų praeities akimirkas. Kiekvienas įrašas pateikia trumpą santrauką dienos, kuri vis dar daro įtaką mūsų dabarčiai ir ateičiai. Apie kai kurias, pavyzdžiui, Paliaubų dieną ar Kovo idas, galėjote būti girdėję, kai kurios, tikiuosi, bus staigmena. Ta diena, tarkim, kai Napoleonas pabėgo nuo pulko triušų, parodė, kad didžiojo imperatoriaus tariamai nesulaikomas kilimas galios viršūnėn yra sustabdomas, o 1343 m. rugpjūčio 2 dieną, kai Jeanne de Clisson tapo pirate ir vienasmeniškai paskelbė karą Prancūzijos karaliui, yra pavyzdys, kad mes neprivalome būti istorijos aukos – mes galime pasirinkti kurti savąją. Kiekvienas įrašas yra tiesiog ledkalnio viršūnė, kiekvienas puslapis galėtų pats savaime tapti knyga, ir yra knygų, parašytų apie kiekvieną (kartais jų daug).

Studijuodamas istoriją ar rašydamas savo ankstesnes knygas aš mėgavausi galimybe panirti į tam tikrą laikotarpį ir susitelkti į ribotą personažų grupę, bet ši knyga leido man klajoti nuo viduramžių Japonijos iki šiuolaikinės Kalifornijos ir nuo mūsų hominoidų protėvių iki Kelloggo pusryčių (ir keisto jų įkvėpimo), didžiojo 1814 m.alaus potvynio ar lemtingo Ados Lovelace ir Charleso Babbage'o su-

sitikimo, atvedusio prie pirmosios kompiuterinės programos atradimo. Savo turimoje erdvėje pabandžiau perteikti 366 svarbiausių istorijų atmosferą – kai kurių gerai žinomų, kai kurių mažiau; kai kurių linksmų, kai kurių tragiškų, – viliosi, kad iš to susidės alternatyvi pasaulio istorija.

Istorijoje yra daug daugiau visko, ne tik mūšiai ir karalių mirtys. Ji yra viskas, kas kada nors nutiko kiekvienam kada nors gyvenusiam, tai visos žmonių patirties, visų tamsiausių, keisčiausių, juokingiausių, pastebimiausių, tragiškiausių ar labiausiai įkvepiančių dalykų, kuriuos kiekvienas iš mūsų kada nors padarė, visuma. Mokslas, inžinerija, literatūra, politika, karas, gamtos katastrofos ir dar daug kas – praeitis yra didžiulė talpykla istorijų, iš kurių mes galime mokytis.

Daugelis šių dalykų, bet ne visi, gali būti ištirti pažvelgus į vieną dieną, kai buvo lemiamas lūžio taškas. Imkime, pavyzdžiui, 1941 m. gegužės 9 d., kai saujelė Karališkojo karinio laivyno jūreivių įsiveržė į skęstantį vokiečių povandeninį laivą Atlanto vandenyne ir sugebėjo išsaugoti šifravimo prietaisą „Enigma“ ir šifrų knygas. Tai buvo įrankis, kurio Blechlio parkui itin reikėjo, kad iššifruotų tariamai neįveikiamus vokiečių karinės komunikacijos pranešimus ir išgelbėtų nesuskaičiuojamas gyvybes. Drąsūs tų jūreivių veiksmai tądien pakeitė kruviniausio karo žmonijos istorijoje rezultatus.

Mano tikslas buvo parinkti dienų įvykius, kurie ir dabar dar ataidi. Būna ypatingų dienų – nuo nacionalinės sveikatos sistemos, Jungtinių Valstijų ar „Google“ radimosi dienos iki kinų jūrinės ekspedicijos ar britų valdžios Indijoje pabaigos, – kai mūsų politikos ar kultūros tektoninės plokštės pasislenka. Buvo nuostabu tyrinėti dalyvių ir liudininkų pasakojimus. Vieni žinojo, kad kuriama istorija, pavyzdžiui, tie, kurie 1919 metais būriavosi Versalyje stebėti Taikos sutarties pasirašymo, o kiti neturėjo supratimo, kad tos dienos įvykiai yra svarbūs, tarkim, nė kiek nesujaudinti mokslinio žurnalo, kuriame Charlesas Darwinas pirmą kartą paskelbė savo teiginius apie evoliuciją, skaitytojai.

Lengviau seisminius poslinkius pamatyti atsigręžus atgal, bet į istoriją žvelgiama iš nuolat besikeičiančios perspektyvos. Prieš dešimt-

metį tokioje apibendrinančioje knygoje kaip ši galėjo būti mažiau kinų istorijos, pavyzdžiui, dabar Vidurio karalystės iškilimas nukreipė mus skubiai ieškoti pamokų, užuominų ir charakterių formuojančių akimirkų praeityje. Galėjo būti mažiau inžinerijos ir mokslo, daugiau sutarčių ir karūnavimo. Bet tai ne ta sritis, kur dabar vyksta didžiosios permainos. Šiandien politikai atrodo nenorintys ar negebantys priimti didžiųjų visuomenės sprendimų, o didelės mūsų gyvenimo permainos išnyra iš technologijų korporacijų, kurios keičia tai, kaip mes valgome, randame partnerių, mankštinamės, dirbame, bendraujame ir praleidžiame savo laisvalaikį. Viliuosi, kad mano knyga provokuoja pamąstyti apie dabartį. Yra finansinio žlugimo pavyzdžių, negebėjimo išmokti šių pamokų, yra įrašas apie fašizmo iškilimą Italijoje, kur „ryžtingas vyras“ žadėjo radikalius sprendimus ir tvirtino, kad tik jis gali juos priimti. Yra įrašas apie korumpuoto JAV prezidento atsistatydinimą. Yra net ir per daug pavyzdžių apie lyderius, įmaknojančius į karus, kuriuos jie tikėjosi galintys kontroliuoti, bet chaosas ir konfliktų kaina juos sutriuškindavo. Yra pasakojimų apie klimato kaitą, religinį terorizmą, netikras naujienas ir nacionalizmą. Nors daug kas pasikeitė, daug kas liko taip pat. Jeigu norime priimti geresnius sprendimus, susijusius su mūsų laukiančiais iššūkiais, galėtume pradėti prisimindami, kaip mūsų pirmtakai tvarkėsi panašiomis aplinkybėmis, – ir pasirinktume veikti kitaip. Mūsų veiksmus lemiančios ambicijos, smalsumas, baimė, godumas, altruizmas ir meilė šiandien yra tos pačios jėgos, kurios prieš tūkstantį metų atvedė pusiau mitinius Agamemnoną ir Menelają prie Trojos vartų (pati ankstyviausia knygos istorija).

SAUSIS

SAUSIO I D.

1886 m. lordas Randolphas Churchillis, valstybės sekretorius Indijai, Naujųjų metų dieną įteikė karalienei Viktorijai ekstravagantišką dovaną – Birmą.

Kaip ir jo sūnus Winstonas, Randolphas buvo charizmatiškas, ryžtingas ir didžiai ambicingas. Nors jo karalienė ir imperatorė jau valdė didžiausią pasaulyje kada nors matytą imperiją, apimančią 20 proc. pasaulio teritorijos ir turinčią 25 proc. gyventojų, jis nematė priežasties sustoti. Kitados galinga Birmos karalystė buvo paskutinė senovinė valstybė už Europos ribų, kuri žlugo susidūrusi su ginklais, šautuvais, medicina ir telegrafu. Jos baigtis – tipiškas Britanijos imperijos plėtros, paskatintos ekonominių galimybių ir rasistinio mąstymo, pavyzdys.

1887 m. pabaigoje senoji Britanijos varžovė Prancūzija kėlė savo reikalavimus Šiaurės Vietname. Tuo metu britų pirkliai Rangūne keikė Birmos valdžią, kuri priešinosi vertingųjų tikmedžių miškų kirtimui. Kaip Britanija gali išgyventi, sakė jie, jei prancūzai įtvirtina savo įtaką Pietryčių Azijoje, o laisvai prekiaujantys britų pirkliai priversti paklusti niekingai biurokratijai ir patirti laukinės rasės žeminimą?

Kai Birmos valdžia tiek sužūlėjo, kad nubaudė britus už neteisėtus kirtimus, Churchillis nedvejojo. Atplaukė karo laivai. Birmiečiai neturėjo jokios vilties sustabdyti didžiosios imperinės galios. Generalas Harry Prendergastas įžygiavo į Mandalajaus rūmus ir leido karaliaus šeimai per naktį pasirengti išvykti. Vertingiausias karališkasis brangakmenis, didžiulis Nga Mauk rubinas, pradingo, galbūt britų karininko kišenėje.

Raudonas uniformas vilkintys imperijos kariai paėmė karališkąją šeimą į nelaisvę ir sulaipino į bulių traukiamus vežimus, britų karininkai pavertė rūmus klubu, ten įkurdino barą, o į karalienės sosto salę sustūmė biliardo stalus.

O Britanijoje karalienė Viktorija savo dienoraštyje rašė, kad Naujųjų metų dieną „deja! buvo bjaurus, nuobodus, lietingas rytas“. Po pietų ji išvažiavo pasivažinėti ir atsakė į keletą telegramų. Birmos ji nepaminėjo.

SAUSIO 2 D.

Kažkas atrodė ne taip. 1981 m. šios dienos vėlyvą vakarą konsteblis Robertas Hydesas pamatė automobilį, stovintį Šefildo pramoninio parko kelyje, ir įtarė nusikalstamą elgesį, susijusį su narkotikais, ar ką kita. Jis patikrino numerį, paaiškėjo, kad šis padirbtas. Hydesas priėjo prie automobilio ir paliepė keleiviams išlipti. Pasirodė 24 metų sekso darbininkė ir vidutinio amžiaus juodabarzdys vyras. Jis prisi-statė kaip Peteris Sutcliffe'as. Hydesas suėmė jį už vairavimą auto-mobilio padirbtais numeriais. Tada jis nežinojo, kad ką tik pričiupo vieną iš pavojingiausių dvidešimto amžiaus žudikų maniakų.

Policijos nuovadoje kiti pareigūnai greitai pastebėjo, kad Sutcliffe'as atitinka vadinamojo Jorkšyro žudiko, kaip spauda buvo jį pavadinusi, apibūdinimą, – nuo 1975 m. iki 1980 m. jis puldinėjo moteris visoje grafystėje. Žudikas aukas užmušdavo plaktuku, o tada siaubingai su-žalodavo. Kai kurioms buvo smogta dešimtis kartų. Sutcliffe'as buvo apieškotas – po kelnėmis jis vilkėjo megztinį V formos iškirpte: kojas buvo susikišęs į jo rankoves, iškirptėje kyšojo genitalijos, o medžiaga pamuštos rankovių alkūnės atstojo antkelius.

Kitądien grįžę į suėmimo vietą pareigūnai rado peilį, plaktuką ir virvę, kuriuos žudikas išmetė įtikinęs konsteblį Hydesą, kad „sprogs-ta, kaip nori myžti“. Apklausa suintensyvėjo, po dviejų dienų jis pri-pažino, kad yra žudikas. Hydesas pareiškė žudantis moteris dėl to, kad girdi Dievo balsą, raginantį tai daryti.

Jo teisininkų komanda teisme pareiškė, kad atsakomybė turėtų būti mažesnė, bet teisėjas šį pareiškimą atmetė, o prisiekusieji nutarė, jog jis yra kaltas dėl trylikos žmogžudysčių ir septynių pasikėsinimų nužudyti. Teisėjas paskelbė dvidešimt nuosprendžių iki gyvos galvos, dabar Hydesas yra vienas iš nedaugelio britų kalinių, kurie niekada nebus paleisti.

SAUSIO 3 D.

Tai vienas iš ryškiausių netyčinio atoveiksmio pavyzdžių žvalgybos istorijoje. Šią 1925 m. dieną Benito Mussolini galutinai panaikino demokratiją Italijoje. Tipiškoje agresyvioje ir keistoje kalboje Italijos parlamente ministras pirmininkas patvirtino tai, ko daugelis seniai bijojo, – kad fašizmas yra revoliucinė jėga, kuri dabar visiškai kontroliuoja Italijos valstybę. Nuo pirmojo pasirodymo politikoje jis nuėjo ilgą kelią, Didžiosios Britanijos saugumo agentūra MI5 jam mokėjo po 100 svarų sterlingų per savaitę, kad būtų varoma propaganda prieš Italijai brangiai kainuojantį dalyvavimą Pirmajame pasauliniame kare. Praėjus dešimtmečiui buvęs britų agentas perėmė šalį į savo rankas ir siekė ją paversti karine supervalstybe, galinčia jo buvusiems samdytojams mesti iššūkį dėl Viduržemio jūros baseino kontrolės.

Mussolini kalba buvo atsakas į krizę, kuri kėlė grėsmę jo jaunajai vyriausybei. Italijos karalius paskyrė jį ministru pirmininku 1922 m. tikėdamasis, kad šis itin karingas, nepaprastai savimi pasitikintis diktatorius gali įveikti gilų Italijos politinį skilimą, kuris, kaip daugelis baiminosi, grėsė sukelti pilietinį karą. Konservatyvus sparnas nusprendė nekreipti dėmesio į Mussolini gyrimąsi ir manė, kad jis gins jų ekonominius interesus. Per ateinančius mėnesius jis sunaikino laisvąją spaudą, rinkimų sistemą ir išžudė savo oponentus. Jis neabejotinai buvo atsakingas dėl vieno opozicijos politiko nužudymo, kuris 1924 m. pabaigoje supurtė jo režimą ir sausio mėnesį išprovokavo jo teatrališką kalbą. Joje Mussolini pripažino, kad „jei fašizmas yra nusikalstama bendrija, aš esu šios nusikalstamos bendrijos vadas“; „Aš pats, – tęsė jis, – prisiimu politinę, moralinę ir istorinę atsakomybę dėl visko, kas atsitiko.“

Po šios kalbos jis panaikino visus rinkimus, tapo „vyriausybės vadu“ ir paverė Italiją policine valstybe. Italija tapo pirmąją Vakarų Europos diktatūra, švyturys tokiems kaip Adolfas Hitleris, Mussolini asmenyje regintis tautinių valstybių, kurias vienija politinis ir rasinis tyrumas bei karinė galia, atgimimo pavyzdį.

SAUSIO 4 D.

Jo savininkas popierius pasirašė labai nenoriai. Bet galiausiai šią 1853 metų dieną Solomonui Northupui po daugiau kaip dešimtmečio vergijos buvo suteikta laisvė.

Solomonas gimė Niujorke laisvas, buvo išlaisvinto vergo sūnus. Jis susituokė ir mylėjo savo žmoną, kaip sakė, su „nuoširdžia ir nevaldoma“ aistra. Pora turėjo tris vaikus, jie dirbo ūkyje, be to, jis uždarbiavo kaip smuikininkas, o ji buvo virėja. 1841 m., suviliotas įsidarbinti cirke smuikininku, nuvyko į Vašingtoną Kolumbijos apygardoje, kur vergovė tebebuvo teisėta. Nors dokumentai rodė, kad jis laisvas, vyras buvo apsvaigintas, o paskui „pabaisų žmonių pavidalu“ parduotas vergijon.

Jis buvo išsiųstas į Naująjį Orleaną ir dvylika metų vergavo – didumą savo vaikų vaikystės. Jo pirmasis savininkas, kaip vėliau rašė Solomonas, buvo iš esmės geros prigimties žmogus, tik apakintas supančio pasaulio ir nematantis vergovės „pamatinio blogio“, bet paskui vergas buvo parduotas žiauresniems šeimininkams. Tuomet jis nugirdo kanadiečio dailidės kalbas apie vergovės panaikinimą ir papasakojo jam savo istoriją. Labai rizikuodamas šis žmogus jam padėjo.

Vėliau, padedamas vietinio rašytojo, Solomonas Northupas parašė atsiminimus „Dvylika metų vergovėje“. Knyga tapo bestseleriu, nors teisinis jo grobėjų persekiojimas nenusisėkė. Jis grįžo į savo šeimą ir tapo aktyviu kovotoju prieš vergiją. Kaip baigėsi jo gyvenimas, nežinia, bet jo atsiminimai tapo pagrindiniu kovos prieš vergiją veikalu ir šiandien yra neįkainojamas šaltinis, apibūdinantis Amerikos vergiją iš vidaus.

SAUSIO S D.

Burgundijos kunigaikštis mirė regėdamas savo priešo sostinę. Šią 1477 metų dieną už Nansi miesto sienų, ten, kur dabar yra Šiaurės Rytų Prancūzija, vyko mūšis, po kurio Europoje neliko svarbios valdos – keistos formos Burgundijos kunigaikštystė subyrėjo.

Paskutinį Burgundijos kunigaikštį Karolį Narsųjį (arba Karolį Nutrūktgalvį, nelygu vertimas) prie Nansi žiauriai nužudė Šveicarijos samdiniai. Jis buvo neaukštas, stambus ir tamsiaplaukis, nuožmaus būdo, dėl to jį vadino *temeraire* – drąsus, beatodairiškas, nutrūktgalvis. Po mūšio jis buvo rastas užšalusioje baloje, jo kūnas pervertas, galva nukirsta, atpažino jį iš ilgų, į kūną įaugusių kojų nagų ir iš veido.

Šiuolaikinėms akims, pripratusioms prie vientisų valstybių, jo kunigaikštystės teritorija atrodo keista, padalyta į atskirus šiaurinius ir pietinius segmentus. Bet, žinoma, tai buvo jo tėvonija, įgyta per santuokas ir karus, o ne regionas, kurį vienytų tai, ką mes dabar suprantame kaip „pilietybę“. Išsibarsčiusios kunigaikščio žemės driekėsi nuo Šiaurės jūros kranto, žemyn per Liuksemburgą, Elzaso ir Lotaringijos dalis iki žemių, kurios Prancūzijoje vis dar vadinamos Burgundija. Tuometiniams žmonėms tai nebūtų atrodę taip keistai, net jeigu jie būtų pratę (o to, be abejo, nebuvo) žiūrėti į teritorijas žemėlapyje.

Po kunigaikščio mirties, nelikus įpėdinių, jo žemes pasidalijo kylantys galingesni kaimynai, Prancūzijos ir Habsburgų imperijos. Burgundija yra daugiau nei istorijos įdomybė, jos kilimas ir kritimas parodo, kokios atsitiktinės ir laikinos yra Europos valstybių sienos.

SAUSIO 6 D.

Vienintelį kartą per savo tūkstantmetę istoriją Vestminsterio abatijoje šią dramatiškiausią 1066 m. dieną vyko ir karališkosios laidotuvės, ir karūnavimas.

Abatija buvo karaliaus Eduardo Išpažinėjo aistra, pažadas, duotas popiežiui, kad vakarietiškame krikščioniškojo pasaulio forposte jis pastatysiąs didelę šv. Petruui skirtą šventyklą. Pastatytas normanų stiliaus, kuriuo jis taip žavėjosi jaunas būdamas ilgoje tremtyje Normandijoje, tai buvo pirmasis didingas romaninio stiliaus statinys anglų ir saksų karalystėje. Užbaigtas jis buvo savaitė iki karaliaus mirties 1065 m. pabaigoje.

Eduardas nepaliko vaikų. Vienos turtingiausių Europos karalysčių sostas tapo laisvas, ir keli ambicingi vyrai nusprendė jį užimti. Namų pranašumas buvo gyvybiškai svarbus. Haroldas Godwinsonas, Vesekso kunigaikštis, veikė spėriai. Eduardas savo naujojoje abatijoje buvo palaidotas ryte, o jau tą pačią popietę karūnavosi Haraldu II. Jis buvo pasakiškai turtingas karo vadas, paskubomis suorganizavo dinastinę santuoką su galingiausios šiaurės šeimos galvos seserimi, tokiu būdu tarsi tapdamas vieninteliu norinčiuoju, kad sostas atitektų anglui, kandidatui.

Haraldas tikėjosi, kad skubus karūnavimasis atgrasys užsienio varžovus. Jis klydo. Vilhelmas, Normandijos kunigaikštis ir Eduardo pusbrolis, išgirdęs apie įvykius abatijoje, įsiuto, o Norvegijoje milžinas vikingas Haraldas Sigurdssonas „Hardrada“, arba Rūstusis, ėmė planuoti didžiulį Anglijos antpuolį.

Dar iki audringiems metams pasibaigiant Vestminsterio abatijoje bus karūnuotas naujas karalius.

SAUSIO 7 D.

Šią 1785 m. dieną įvyko pirmasis tarptautinis skrydis per Lamanšo sąsiaurį – prancūzas ir amerikietis nuskrido balionu iš Doverio pilies į Kalė. Nuo – iki.

Jeanas-Pierre'as Blanchard'as, kilęs iš neturtingos šeimos šalia Ruano, entuziastingai susižavėjo naujai kilusiu skraidymu balionu kaip savo keliu į šlovę ir laimę. XVIII amžiaus mokslo laimėjimų terpėje prancūzų mąstytojai suprato, kad surinkus karštą orą atsirastų pakankamai keliamosios galios žmonėms skraidinti. 1783 m. pirmasis pakilimas karšto oro balionu sukrėtė Paryžių, Blanchard'as su balionų manijos banga atkeliavo į Londoną. Po kelių skrydžių jis susivienijo su atvykėliu iš Amerikos Johnu Jeffriesu ir pasiryžo perskristi sąsiaurį.

Žiūrovų miniai riaumojant pirmą valandą balionas pakilo iš pilies kiemo ir šiaurės vakarų vėjo buvo nuneštas virš sąsiaurio. Blanchard'as ir Jeffriesas pamojavo iš valtės po balionu, pasirengę sėsti prie irklų, kurie, kaip jie tikėjosi, leis jiems vairuoti balioną. Jie vilkėjo frakais, mūvėjo ilgas kojines, jų kepurės buvo papuoštos stručių plunksnomis. Skrydis galėtų būti laikomas pirmuoju oro paštu, nes jie gabeno britų aristokratų laiškus jų bičiuliams Prancūzijoje.

Tai buvo varginanti kelionė, kelis kartus balionas beveik tūpė į vandenį. Jie išmetė už borto visą turimą krovinį, galiausiai į jūrą išsviedė savo drabužius. Suveikė. Po dviejų su puse valandos, drebančys ir kiek traumuoti, jie nusileido prie pat Kalė. Pirmasis tarptautinis skrydis pasaulyje buvo baigtas.

SAUSIO 8 D.

Žmogus, padėjęs atsirasti šiuolaikiniam mokslui, 1642 m. šią dieną mirė. Galileo Galilei – žmogus, pirmasis taikęs šiuolaikinį mokslinį metodą, – priiminėjo lankytojus ir aptarinėjo savo darbą beveik iki pat septyniasdešimt septynerių metų, iki mirties nuo karštligės ir širdies nepakankamumo. Tą pačią dieną tiksliai po trijų šimtmečių gimė galbūt pats ryškiausias savo kartos mokslinis protas Stephenas Hawkingas.

Galileo, kaip jis paprastai žinomas, buvo laikomas astronomijos, fizikos ir mokslinio metodo tėvu – gana įspūdinga reputacija. Taip pat yra žinomas dėl Bažnyčios lemto savo pažiūrų atsisakymo: inkvizicija jį tardė ir privertė jį išsižadėti. Jo idėjos buvo revoliucinės, tad, kaip ir visi revoliucionieriai, jis tikrai kai ką suerzino.

Ironiška, bet būdamas jaunas Galileo svarstė galimybę prisidėti prie Bažnyčios, tik tėvas jį atkalbėjo. Smalsus protas ir nesiliaujantis eksperimentavimas paskatino jį mokytis, pirmiausia savo gimtame mieste Pizoje (kur jis išgarsėjo tuo, kad mėtė skirtingo svorio objektus nuo pasvirusio bokšto viršaus norėdamas paneigti Aristotelio teiginį, kad jų kritimo greitis proporcingas). Jis taip pat gamino teleskopus. Ginkluotas teleskopu Galileo parodė, kad dangus nėra tobulas – kaip parodė Mėnulio dėmės – ir kad Kopernikas, eretiškai teigęs, jog planetos sukasi aplink Saulę, turėjo būti teisus.

Naujienos, kad Stephenas Hawkingas mirė, pasirodė man rašant šias eilutes. Jis gimė tada, kai mirė Galileo, bet jo paties mirties data – kovo 14 d. – yra Alberto Einsteino gimimo diena. Jis, be abejo, tvirtintų, kad tai sutapimas, bet vis dėlto iš tų maloniųjų.

SAUSIO 9 D.

Vyriausybė ir mokesčiai nuo laiko pradžios buvo susipynę simbioti-niame glėbyje. Mokesčiai išlaiko vyriausybę. Anot Pradžios knygos, turtingesni senovės egiptiečiai mokėjo faraonui 20 procentų savo ūkio derliaus, vargšai turėjo mokėti savo darbu. Šią 1799 metų die-ną Didžiosios Britanijos vyriausybė įvedė sudėtingą naują mokesčių sistemą, kuri tapo įmanoma dėl naujos verslo praktikos plėtros, gry-nųjų pinigų ekonomikos ir sudėtingos apskaitos raštvedybos.

Susidūręs su brangiausio visų laikų Didžiosios Britanijos karo iš-laidomis ministras pirmininkas Williamas Pittas įvedė pajamų mo-kestį. Jei uždirbote daugiau kaip 60 svarų sterlingų, mokate mažiau nei 1 proc., bet dviem ar trimis procentams šeimų, uždirbančių dau-giau nei 200 svarų sterlingų, mokestis kilo iki 10 proc.

Jis pažadėjo, kad taip bus laikinai. Taip ir buvo. Iš pradžių.

Kai 1802 m. stojo taika, mokestis buvo panaikintas. Tačiau tai buvo ne konflikto pabaiga, o pauzė. 1803 m., kai Didžioji Britanija vėl pradėjo kariauti su Napoleonu, pajamų mokestis buvo įvestas iš naujo, jis išsilaikė iki 1816 m., kai Napoleonas buvo saugiai įkalintas Pietų Afrikoje. Mokestis nebuvo populiarus. Oponentai reikalavo, kad visi vyriausybės įrašai būtų sunaikinti, tai viešai buvo padaryta, bet kopijos, žinoma, buvo laikomos archyvuose.

1842 m. seras Robertas Peelas atsigręžė į pajamų mokestį, kad susitvarkytų su biudžeto deficitu. Šiandien pajamų mokestis yra di-džiausias vyriausybės pajamų šaltinis nuo Didžiosios Britanijos iki Jungtinių Valstijų, Australijos ir toliau.

SAUSIO IO D.

Šią 1901 metų dieną, kai didžiulis fontanas Teksase penkiasdešimt metrų į dangų išmetė juodojo aukso srovę, patekėjo Naftos amžius. Tai buvo asmeninis nenuilstančio ieškotojo Anthony Luco (jis gimė Kroatijoje kaip Antunas Lučićius) triumfas.

Žmonės visada žinojo, kad Teksase yra naftos. Ji burbuliavo tvenkiniuose. Indėnai ją naudojo kaip vaistus. Ispanų užkariautojai impregnavo joje drabužius. Devyniolikto amžiaus pabaigoje naftos rinka augo. Gatvės ir privatūs namai buvo apšviečiami žibalu, o naujai išrastas vidaus degimo variklis galėjo pakeisti pasaulį, jeigu būtų rasta pigių degalų.

Lucas susitelkė į šiaurės rytų Teksaso Spindltopo kalną, kur buvo sieriųjų šaltinių tinklas ir iš žemės veržėsi dujos – padegtos jos suliepsnodavo. Investuotojai ateidavo ir išeidavo, o jis vis bandė susigraibyti lėšų pradėti gręžimus. Tris kartus buvo linkęs sumanymo atsisakyti. 1900 m. pabaigoje jis tebebuvo dar vienas beviltiškas svajotojas, pumpuojantis pinigų į žemę.

Ir tuomet 1901 m. sausio 14 d., gręžiant daugiau nei 300 metrų gylyje, staiga į paviršių ėmė kilti dideli purvo burbulai. Po kelių minučių šešių tonų gręžimo vamzdis buvo išmestas į orą, o purvini darbininkai, dirbę prie gręžimo bokšto, pasileido bėgti į saugią vietą. Tada sprogo dujos ir išsiveržė nafta. Lucas ir jo komanda sukėlė pirmą pasaulyje naftos fontaną.

Užtruko devynias dienas ir kainavo beveik milijoną barelių ištryškusios naftos, kol Lucas sugebėjo sutramdyti gręžinį. Tūkstančiai žmonių susirinko stebėti ir per naktį Bomonto kaimas, atvažiavus į jį minioms žiūrovų, pasikeitė. Tai buvo vienos iš esmingiausių permainų istorijoje pradžia, ji padarė didžiulį poveikį mūsų gyvenimui ir mūsų planetai.

SAUSIO II D.

Tai buvo pati pirmoji Nacionalinė loterija – „labai turtinga Bendroji loterija“ – ir šią 1569 metų dieną, praėjus trejiems metams po to, kai bilietai buvo parduoti, senojoje Šv. Povilo katedroje pagaliau buvo ištraukti nugalėtojai.

Pirmasis prizas buvo didžiulė 5000 svarų sterlingų suma, mokėta ne tik grynaisiais, bet ir sidabriniais indais, gobelenais, taip pat „gerais lininiais drabužiais“. Visoje šalyje buvo iškabinti vieši skelbimai su laimėjimų piešiniais.

Loterijos tikslas buvo finansuoti šalies uostų remontą, ypatingą dėmesį skiriant tautos gynybai. (Nuo Henriko VIII laikų būta susirūpinimo dėl pakrančių miestų „griuvimo ir nuosmukio“). Dėl anglų protestantiško identiteto ir didžiosios galios statuso ambicijų jos jūrinė gynyba atrodė vis svarbesnė.

Šios loterijos laimėjimų vertė buvo lygi visiems sutelktiems pinigams. Taigi kaip kokį nors pelną uždirbo organizatoriai? Na, bilietai buvo parduodami kiek anksčiau – 1566 metais – vadinasi, vyriausybė iš tikrųjų gavo paskolą be palūkanų. Bilietas kainavo 10 šilingų – daug daugiau, negu paprastas pilietis galėjo sau leisti. Nors šiuolaikinis apytikris įvertinimas miglotas, turbūt vertė turėjo būti gerokai didesnė nei 100 svarų. Todėl žmonės galėjo pirkti vieno bilieto akcijas.

Be piniginių laimėjimų, buvo ir kitokių, jie dabar būtų laikomi itin neįprastais, gal net nederamais. Bilieto turėtojai galėjo būti atleisti nuo arešto, išskyrus sunkius nusikaltimus: nužudymą, grobimą, piratavimą ar išdavystę.

Loterijos koncepcija buvo išbandyta Prancūzijoje, bet niekada iki tol Anglijoje. Ji ir vėl bus panaudota kitame amžiuje norint sutelkti lėšų Virdžinijos kompanijai, kuri Naujajame Pasaulyje turėjo įsteigti koloniją. Žinoma, pastaraisiais metais loterijos tapo įprastine šiuolaikinio gyvenimo dalimi.

SAUSIO 12 D.

1895 m. kovo pabaigoje ponia Fanny Talbot – „motiniška, šviesi, tamsiaakė moteris“ – padovanojo 1,8 hektaro žemės ant Velso uolų, žvelgiančių į Kardigano įlanką, naujai organizacijai, kuri tapo žinoma kaip Nacionalinis trestas.

Šie 1,8 hektaro buvo pavadinti „Dinas Oleu“ – „Šviesos citadelė“. Meno kritikas ir istorikas Johnas Ruskinas, tapęs asmeniniu ponios Talbot draugu, aprašė ją kaip „smalsesnę nei bet kurią kada nors gyvenusią šarką“. Nors, pridūrė jisai, ji visą laiką „atiduodavo savo šaukštus, užuot juos vogusi“. Ir Talbot, ir Ruskinas mėgo žaisti šachmatais ir žaisdavo pranešdamiėjimus laiškais.

Fanny Talbot ilgą laiką norėjo, kad „Dinas Oleu“ būtų visuomenei atiduotas visam laikui, taigi „jūsų susivienijimas gimė laiku“. Tai buvo pirmasis palikimas, atiduotas organizacijai, įsteigtai tų pačių metų sausio 12 d., kaip atsakymas į permainas ir pramonės revoliucijos įsiveržimą į kaimiškąją Didžiąją Britaniją.

Laikoma, kad trys žmonės įkūrė šią instituciją „istorinio intereso ar gamtos grožio“ vietoms įsigyti ir globoti: Octavia Hill, seras Robertas Hunteris ir Ežerų krašto dvasininkas Hardwicke'as Rawnsley, paskatinęs jaunąją Beatrix Potter parašyti ir iliustruoti pirmąją knygą „Triušio Piterio pasaka“ ir gyvenęs namuose Grasmere, kuriuose kitados gyveno Williamas Wordsworthas (jis vėliau paliko Trestą).

Nacionalinis trestas yra didžiausia narių skaičiumi visuomeninė organizacija Jungtinėje Karalystėje. Jos nepaprastas augimas – ir poveikis šiuolaikiniam gyvenimui – yra dvidešimto amžiaus fenomenas. Šiandien jis yra vienas iš didžiausių šalies žemės savininkų, prižiūrintis daugiau kaip 243 hektarus ir turintis šimtus objektų nuosavybės. Jeigu jie saugomi Tresto, prireiktų atskiro Parlamento akto norint juos parduoti, nugriauti ar plėtoti.

SAUSIO 13 D.

Į Afganistaną imperijos keliauja mirti. Arba mažų mažiausiai žiauriai gauti į kailį. Šią 1842 metų dieną Didžioji Britanija, pasaulio supervalstybė, buvo pažeminta, kai jos karius skerdė afganų genčių vyrai.

Didžioji Britanija įsiveržė į Afganistaną, kad atimtų iš rusų galiybę naudoti jį kaip bazę, iš kurios galėtų grasinti Indijai. Okupuoti jį buvo lengvoji dalis. 1841 m. pabaigoje vietinis nepasitenkinimas britais Kabule įsiplieskė atviru sukilimu. Britai nusprendė žiemos viduryje per apsnigtus kalnus pasitraukti į Džalalabadą, įsikūrusį už beveik pusantro šimto kilometrų.

Britai vadovavo 700 britų ir 4000 indų karių bei 9000 civilių. 59 metų vadas seras Williamas Elphinstone'as buvo puikaus auklėjimo ir manierų, bet ligotas ir visiškai neryžtingas. Apmulkintas pažadų dėl saugaus perėjimo, jis vadovavo lėtam atsitraukimui, ir tai leido afganams paruošti pasalą. Kai įėjo į Kabulo–Džalalabado perėją, juos iš abiejų pusių užpuolė afganai. Elphinstone'as užsisklendė savyje, atsiskyrė ir tyliai sėdėjo, kol apsimetę geros valios derybininkais jį sučiupo afganai.

Britai prarado tūkstančius. Išgyvenusieji mirtinai sušalo ar nušižudė. Po šešių dienų pajėgos subyrėjo. 13-ą dieną didžiausia organizuota grupė buvo gal šešiasdešimt penki britų karininkai ir kariai iš 44-ojo pėstininkų pulko. Gandamako kaime jie stojo į paskutinį mūšį. Pasiūlius pasiduoti, seržantas suriaumojo: „Po velnių, taip nebus!“ Kai baigėsi šaudmenys, jie kovojo kumščiais ir plienu, bet buvo įveikti. Vienas kapitonas susisupo į pulko vėliavą ir dėl tokios aprangos buvo paimtas į nelaisvę. Visus kitus afganai išžudė.

Kitą dieną tik vienas žmogus atkako iki Džalalabado – kariuomenės chirurgas Williamas Brydonas. Kai kurie belaisviai vėliau buvo grąžinti, po siaubingų išmėginimų kalnuose išgyveno keli indų kariai. Britų imperija nebuvo nugalima.

SAUSIO 14 D.

Jaunuoliai iš visos Amerikos keliavo į renginį, kuris buvo reklamuojamas kaip „genčių sambūris“. Šią 1967 m. dieną San Fransisko Aukso Vartų parke vyko renginys, paženklinęs pradžią to, ką dabar žinome kaip Meilės vasarą – septintojo dešimtmečio kontrkultūros simbolį, kuris iš esmės paveikė nuostatas visame Vakarų pasaulyje. Šmaikštaujant jis buvo vadinamas „Žmonių sueiga“.

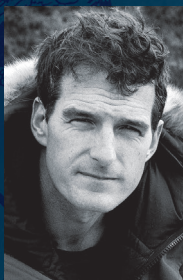
San Fransisko Hei-Ešberio rajonas tapo žinomas kaip septintojo dešimtmečio hipių kontrkultūros centras. 1966 m. pabaigoje Kalifornijos įstatymų leidėjai uždraudė LSD narkotiką ir taip iš karto kriminalizavo didumą rajono.

Organizatorių teigimu, mažame mitinge tuomet ketinta švęsti „transcendentinę sąmonę. Visatos ir gyvenimo grožį“ – su (be kita ko) gėlėmis, fleitomis, plunksnomis, varpeliais, gongais, karoliukais ir smilkalais, o kitų metų pradžioje vyko daug didesnė „Žmonių sueiga“.

Kelis tūkstančius dalyvių pakeitė apie trisdešimt tūkstančių. Išlikusios temos buvo asmeninė saviraiška, ekologija, bendruomeninis gyvenimas, aukštesnė sąmonė (kurią pasiekti labai padėjo prieinami psichodeliniai vaistai) ir atmetimas to, kas – tariant tokių guru kaip poetas Allenas Ginsbergas žodžiais – buvo paskelbta smaugiančia „vidurinės klasės morale“.

Šis hipių psichodelinis renginys, arba hepeningas, susilaukė žiniasklaidos dėmesio. Vėliau vyko daugybė panašių sambūrių, daugelio jų pavadinime buvo „in“ – sueiga. Valdžiai buvo metamas iššūkis, bet tikrieji nesutarimai – viena vertus, aiškūs politiniai reikalavimai dėl tokių klausimų kaip Vietnamo karas ir neapibrėžtas, nepolitinis taikus protestas, prie kurio linko hipiai, – buvo užmaskuoti.

Kiekvienas įrašas pateikia trumpą santrauką dienos, kuri vis dar daro įtaką mūsų dabarčiai ir ateičiai.

412 digital nuotr.

DAN SNOW (Denas Snou) – vienas žinomiausių ir mėgstamiausių britų istorikų, istorijos populiarintojas, BBC, „History Chanel“ ir „Discovery Chanel“ istorinių televizijos laidų kūrėjas, 2019 m. karalienės gimtadienio proga apdovanotas ordinu už nuopelnus istorijai. Jo tinklalaidės „History Hit“ klausosi daugiau nei milijonas sekėjų. „Ši diena istorijoje“ – septintoji jo knyga.

Ši knyga – tai 365 trumpi pasakojimai apie svarbiausius įvykius, nutikusius pasaulio istorijoje kurią nors vieną metų dieną. Kada prasidėjo ir baigėsi trumpiausias karas istorijoje? Kada ginčas dėl alaus Oksfordo aludėje tapo 100 mirčių ir 470 metų atgailos priežastimi? Kada ir, svarbiausia – kodėl Napoleonas pabėgo nuo pulko triušių?

Autorius sako: „Mano tikslas buvo parinkti dienų įvykius, kurie ir dabar dar ataidi. Būna ypatingų dienų – nuo nacionalinės sveikatos sistemos, Jungtinių Valstijų ar „Google“ radimosi dienos iki kinų jūrinės ekspedicijos ar britų valdžios Indijoje pabaigos, – kai mūsų politikos ar kultūros tektoninės plokštės pasislenka.“ 365 metų dienos, 365 istoriniai įvykiai, vienaip ar kitaip veikę pasaulio istorijos raidą. Vieni įvykiai žinomi visiems, kiti tikrai nustebins. Kiekviena diena atveria skirtingą langą į mūsų praeitį: nuo antikos iki naujausių laikų. Autorius iš istorijos lobyno išgriebia ryškiausius brangakmenius ir suveria iš jų pritrenkiamai įdomų vėrinį. Įvykiai seka vienas kitą, o visuma sudaro gyvą, netikėtą ir labai žmogišką pasaulio istoriją.

Ir nesakykite, kad nenorite sužinoti, kas lemtingo ir svarbaus nutiko tą dieną, kai gimėte jūs.

ISBN 978-609-466-424-3

TYTO ALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt